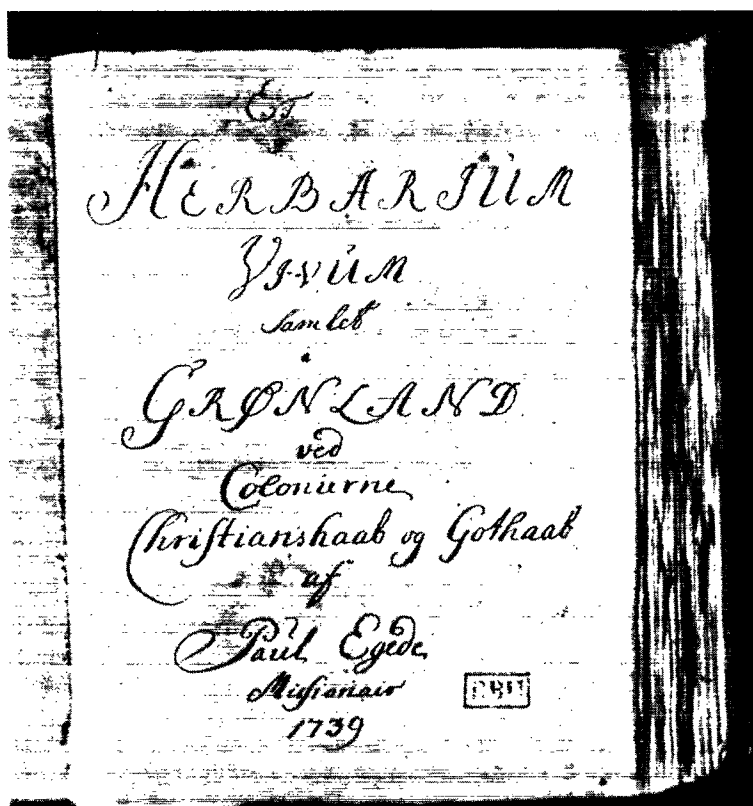


TOHUNDREDÅRIGE PLANTER FRA GRØNLAND

Af mag. scient. *Johs. Grøntved*



I Universitetets Botaniske Museum i København er opbevaret en lille samling planter, opklæbet på papir i format 22.5 × 17.5 cm og indbundet i et hellæderbind, som endnu, trods alderen, har nogenlunde velbevaret guldtryk på ryg og sider. På ryggen er trykt HERB. VIVUM GRONL. På bogens første blad er skrevet – antagelig med Paul Egedes egen hånd: »Et HERBARIUM VIVUM samlet i GRØNLAND ved Colonierne Christianshaab og Godthaab af Paul Egede Missionær 1739«.

Bogen har ialt 25 blade, og på højre side af hvert af de 23 blade er der ved hjælp af papirstrimler eller med lim opklæbet een eller flere planter. Oprindeligt var der ialt 56 numre, men flere af disse er dog gentagelser. Nogle eksemplarer er stærkt medtagne, og



En side i Paul Egedes herbarium, et velbevaret eksemplar af engelskgræs. Ved siden står noteret: »Roden er en delikatesse for grønlanderne«.

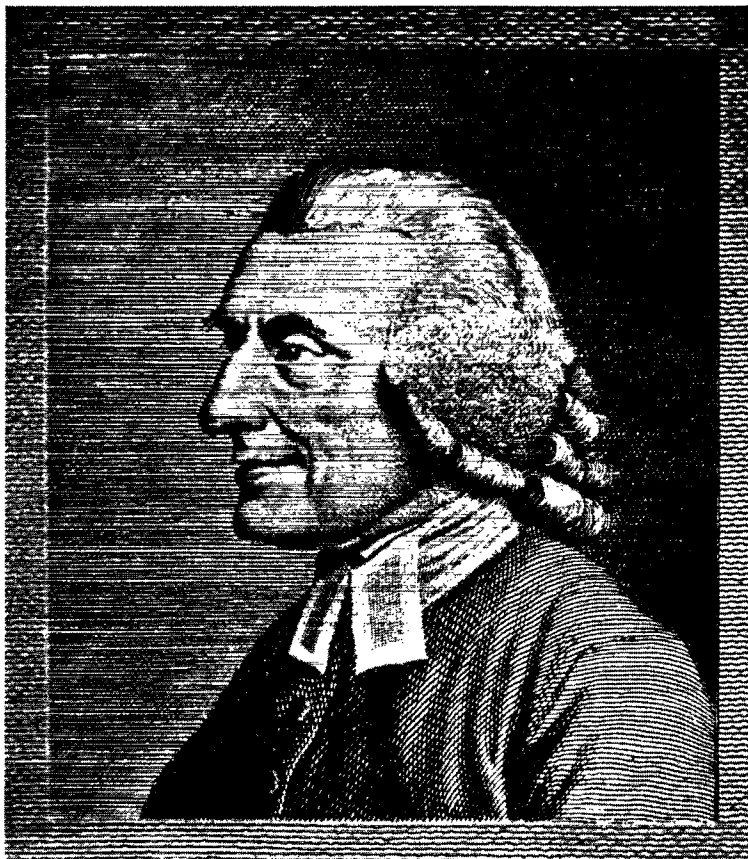
enkelte så ufuldstændige, at det er vanskeligt nu at bestemme dem til art. De fleste af planterne har ingen vedtegning fra Paul Egedes hånd; ved enkelte findes dog et dansk eller et grønlandsk navn eller en bemærkning angående anvendelsen.

Paul Egede skriver selv om det lille herbarium i sine »Efterretninger« ¹⁾ s. 256: »Da jeg ingen botanisk Kundskab havde, blev min Samling til *Flora Grönlandica* ubetydelig; ikke desmindre har jeg overladt den til min Ven Hr. Conferenceraad C. Friis Rottbøls Eftersyn, som til min Fornøjelse har fundet deri følgende mærkværdige Planter, som ere indførte i det københavnske Videnskabers Selskabs Skrifter....«²⁾. Her gengiver Egede af Rottbølls afhandling et afsnit, hvori især en del af herbariets planter er omtalt. Herbariet indeholder 25 arter af blomsterplanter, samt 3 arter af sporeplanter, nemlig 1 mos, 1 padderokke og 1 ulvefod.

¹⁾ Egede, Paul, 1788: *Efterretninger om Grønland, uddragne af en Journal holden fra 1721 til 1788*. København.

²⁾ Rottbøll, C. F., 1770: *Afhandling om en Deel enten gandske nye eller vel forhen bekiendte, men dog for os rare Planter, som i Island og Grønland ere fundne, tilligemed en kort Indledning om Urtelærens Tilstand i Danmark*. – Skrifter, som udi det Københavnske Selskab af Lærdoms og Videnskabers Elskere ere fremlagte og oplæste i Aarene 1765, 1766, 1767, 1768 og 1769. København.

*Missionær Paul Egede,
søn af Hans Egede.*



I Hans Egedes »Perlustration«³⁾ handler Kap. III om »Grønlands Frugtbarhed og Gevexter«, og her er på tavle s. 24 afbildet 9 af de planter, som findes i Paul Egedes herbarium. Billederne er uden navn og nummer, men de er lette at identificere med planterne i herbariet.

Paul Egede var, som han skriver i »Efterretninger«, uden botanisk kundskab, og hans herbarium vidner da også derom; det var som det første også et såre beskedent bidrag til kendskabet om Grønlands planteverden. Man må dog ikke glemme, at Paul Egede i sin virksomhed som missionær, tolk, oversætter osv. havde mange andre og vigtigere ting at tage vare på end at samle blomster til vennen Rottböll i København. Det er meget sandsynligt, at Egede først har indsamlet eller ladet indsamle planterne i året 1739, altså året før han rejste hjem til Danmark. Med hjemrejsen for øje må man antage, at han har haft meget at ordne, så at han næppe har haft megen tid tilovers for at samle planter. Han har dog ikke glemt sin botaniske ven i København, og det

³⁾ Egede, Hans, 1741: *Det gamle Grønlands Nye PERLUSTRATION eller Naturel-Historie etc. Kiøbenhavn.*



En side fra Hans Egedes
»Perlustration« 1741

1. *Saxifraga tricuspidata*
2. *Dryas integrifolia*
3. *Diapensia lapponica*
4. *Pyrola grandiflora*
5. *Ledum decumbens*
6. *Dryas integrifolia*
7. *Armeria vulgaris*
8. *Potentilla Egedei*
9. *Pedicularis hirsuta*

kan iøvrigt også her tilføjes, at de indsamlede planter næppe kunne være kommet i bedre hænder end Rottbölls. Denne var en fremragende botaniker, der fuldt ud var i stand til at udnytte det hjembragte materiale; og at dette har været velkomment, fremgår af følgende linier i Rottbölls afhandling, hvor der s. 419 står følgende: »Ja, Lysten til Planter haver endog saa vidt udbredet sig hos os, at den har strakt sig til dem, hvis Sag dette Slags Studeringer ey pleyer at være, saaledes, at jeg skal forbigaae adskillige andre, er i Grønland samlet et meget smukt *Herbarium* af Hr. Professor Egede, hvis Artighed i at laane mig samme, jeg er saa meget mere skyldig at erkiende, som jeg af samme har havt stor Hjelp i denne min Afhandling, og maaskee aldrig havde faldet paa at udgive noget om de Grønlandske Planter, dersom jeg ej ved at see og giennemgaae dem, var dertil opmuntret«.

Man kan vel således sige, at Grønlands botaniske udforskning begynder ved Paul Egede; og selv om begyndelsen efter nutidens målestok er meget beskednen, tør man dog betragte HERBARIUM VIVUM GROENLANDICUM som den grundsten, hvorpå de følgende tiders *Flora Groenlandica* er opbygget.